

Central Park på Frederiksberg

*Debatoplæg om potentialer i de historiske haver:
Frederiksberg Have, Søndermarken, Haveselskabets Have samt
randområder*

18. dec. 2024

Indhold

- 1. Forord.....3
- 2. Baggrund.....4
- 3. Proces.....5
- 4. Aktører / ressourcer.....6
- 5. Zoner.....7
 - 5.1. Zone 1: "Kulturpromenaden".....9
 - 5.2. Zone 2: "Naturens læringsrum"..... 12
 - 5.3. Zone 3: Frederiksberg Have..... 15
 - 5.4. Zone 4: Haveselskabets Have.....19
 - 5.5. Zone 5: Søndermarken.....24
- 6. Bæredygtig arrangementhåndtering..... 28
- 7. Styling og drift.....29
- 8. Tilgængelighed.....30
- 9. Opsamling / proces.....31
- 9. Appendix.....32
 - 9.1. Vision "Idrætshaverne"..... 33
 - 9.2. Solbjerg Parkkirkegård..... 35
 - 9.3. ZOO..... 36

Forord

Frederiksberg Have og Søndermarken har som national havehistorisk kulturarv gennem de seneste årtier gennemgået en markant istandsættelse, modernisering og opgradering. Haverne fremstår veldrevne og med et højt plejeniveau som understøtter de oprindelige havearkitektoniske ambitioner om en kongelig romantisk forlystelseshave på Frederik VI's tid. Haverne er i deres grundsubstand foranderlige og i konstant udvikling og skal parallelt med drift og genopretning, forvaltes og formidles i henhold til det tiltænkte formål, og med øget nytteværdi for havernes brugere.

I 2023 offentliggjorde Slots- og Kulturstyrelsen i samarbejde med Frederiksbergfonden rapporten *Central Park på Frederiksberg*, hvor det blandt andet fremgik, at det ville være ønskværdigt at gennemføre en dialogfase med parkernes interessenter og kulturinnovatører for at vurdere de mulige forvaltnings- og formidlingsmæssige

potentialer i haverne. Området øst for Frederiksberg Slot samt havens randområder blev særskilt adresseret som interesseområder.

Nærværende debatoplæg er resultatet af en selvorganiseret dialogproces gennemført af et udvalg af både nuværende og måske kommende aktører i haverne, som fremlægger en række bud på, hvordan nye eller bearbejdede greb vil kunne opnå en styrket forvaltning og formidling til glæde for havebrugerne. Det er vigtigt at understrege, at oplægget er tænkt som et inspirationskatalog til brug for både Slots- og Kulturstyrelsen og det omkringliggende samfund på Frederiksberg.

Langtfra alle potentialer vil umiddelbart blive ført ud i livet af praktiske, økonomiske eller måske historisk- eller naturfaglige grunde. Men derfor er oplægget efter vores opfattelse stadig vigtigt, da det vil være en nødvendig trædesten for Slots-

og Kulturstyrelsen til at kunne eksekvere opgaven af at være forvalter og formidler af Frederiksberg Have og Søndermarken. Og på den måde at udfolde parkernes samspil mellem national kulturarv og et samtidigt lokalt kulturliv.

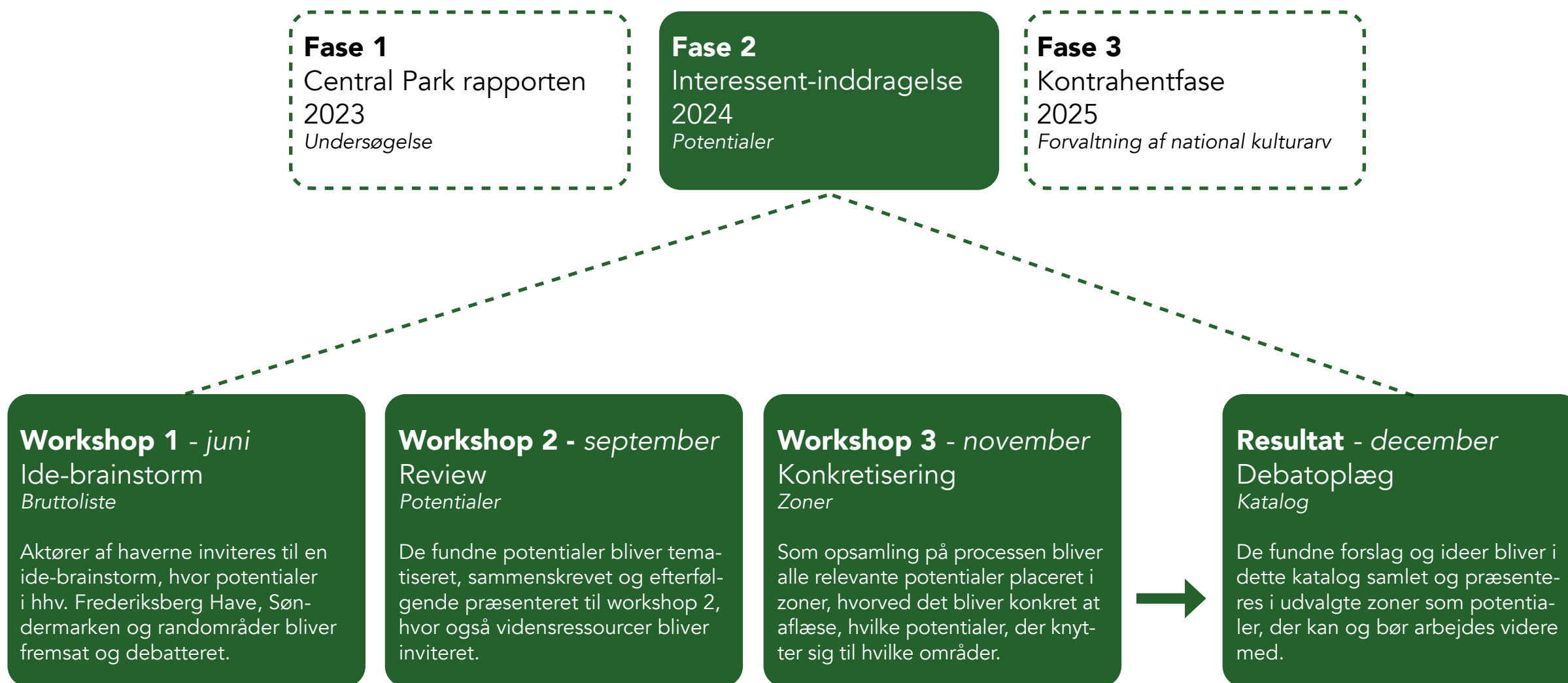
God læselyst

Aktørerne i samarbejde med Aalund By & Design og Frederiksbergfonden

“Slots- og Kulturstyrelsen er interesseret i at indgå i dialog med parter, der ønsker at aktivere områder med udgangspunkt i de værdier, der binder sig til den kulturhistoriske fortælling om det historiske haveanlæg. Slots- og Kulturstyrelsen finder, at det er muligt at adressere disse nye ønsker og behov i de områder, som ligger i randområderne til de historiske haveanlæg, som det allerede sker i dag, og at der er potentiale særligt i arealerne øst for Frederiksberg Slot, herunder Haveselskabets Have.”

Proces

Aktører / vidensressourcer

Aktører er inviteret med ind i processen på baggrund af deres brug og aktiviteter i hhv. Frederiksberg Have, Søndermarken og Haveselskabets Have. De har alle i dag eller har tidligere haft væsentlige aktiviteter i haverne.

For at fundere arbejdet har der i større eller mindre grad været trukket på vidensressourcer som dels på den ene eller anden måde har udbredt kendskab til havernes historik og anvendelse og dels besidder et grundlæggende kendskab til den lokale kontekst haverne interagerer i.

Det er alene aktørerne (grøn boks), som er medafsenderne af dette debatoplæg og dermed af de fremsendte potentialer.

Aktører

Haver til Maver: Daniel Hervik

Fugleværnsfonden: Thomas Færgeman

Bloom/GoldenDays: Svante Lindeburg

Stella Polaris: Nicka Kirstein

Riddersalen: Henrik Køhler

Frederiksborgmuseerne: Rikke Rottensten

Danmarks Underholdningsorkester

Vidensressourcer

Frederiksberg Kommune: Stine Poulsen

Slots- og Kulturstyrelsen: Liv Oustrup

Haveselskabet: Charlotte Garby

Mielcke & Hurtigkarl: Jakob Mielcke

Haveinspektør Niels Møllergaard

Frederiksborgfonden: Martin Dahl

Aalund By og Design: Victor Aalund

Zoner

På følgende sider vises en oversigt over, hvordan de i alt 34 fundne potentialer indenfor anlæg og aktiviteter kan bringes i spil i forskellige zoner. Zonerne er dels afgrænset efter forskellig geografi og forskellighed i ejerskab og anvendelse

Zonekort

Zone 1: "Kulturpromenaden"

Zone 2: "Naturens læringsrum"

Zone 3: Frederiksberg Have

Zone 4: Haveselskabets Have (inkl. kolonihaver)

Zone 5: Søndermarken

Appendix A: Vision "Idrætshaverne"

Appendix B: Solbjerg Parkkirkegård

Appendix C: ZOO

Zone 1: "Kulturpromenaden"

Zone 1: "Kulturpromenaden"

Beskrivelse

Allégade er den ældste gade på Frederiksberg og forbinder i dag den gamle kongevej med hovedindgang til Frederiksberg Have. Parkbrugere – gående, cyklende eller metrobrugere over større afstande - oplever at fløj-anlæggene med ankomsten fra Frederiksberg Allé indrammer parkindgangen, og yderligere tilbyder både det sydlige valg ind i Haveselskabets Have eller det nordlige valg ad Kulturpromenaden på Allégade og dermed det klassiske forlystelses-Frederiksberg.

De historiske haver langs Allégade indbyder med hver deres identitet og særpræg til forskellige oplevelser der har tilknytning til stedets kulturhistorie - fra tidlige smugkroer i 1700-tallet til mere officielle udskænkingssteder i 1800-tallet. Det siges at Lorry Feilberg brugte sloganet Festligt, folkeligt og fornøjeligt som karakteriserede både ham og stedet "Lorrys Etablissements" i perioden frem til 1900-tallet.

Allégade / Kulturpromenaden har potentiale til at blive en langt større medspiller i oplevelsen af Frederiksberg Have. Dels gennem målrettet aktivering af de mange tilbud, som ligger langs vejen, dels ved en større tilgængelighed (passager) til Frederiksberg Runddel, sådan at Kulturpromenaden for parkbrugere opleves som en forlængelse af haven.

Potentialer

1 Større oplevet sammenhæng mellem Allégade og Frederiksberg Have

For at skabe en større samhørighed mellem Allégade og Frederiksberg Have ønskes bedre adgang til haven og langs "kulturpromenaden". Herved kan man passere hele vejen fra Frederiksberg Rådhusplads til Søndermarken på "indersiden" - og altså ikke ude langs vejen. For en optimal oplevelse af dette, ønskes herunder en bedre parkeringsstrategi langs promenaden således der holder færre biler i passagerne

2 Haver til Maver-huset og Riises Landsted som besøgssted for parkens brugere

Når Haver til Maver-huset står færdig og Riises Landsted muligvis relanceres - begge i 2025 - åbner sig her nogle gode muligheder for at tænke disse sammen med aktiviteter i Frederiksberg Have.

3 Aktivering af grønne lommer

De små haver langs Allégade benyttes i dag kun af Riddersalen. Her ligger der et stort potentiale i at aktivere disse med kulturelle aktiviteter

4 Teaterbyen – de tre scener lige uden for kongehaverne

Øget samspil til de tre teaterscener, Riddersalen, Aveny-T og Betty Nansen. Teatrene kan trække deres aktiviteter ud i det fri og bidrage til livet langs kulturpromenaden og i Frederiksberg Have. Det samme gør sig gældende for STORM – museet for humor og satire.

5 "Fremtidens Allégade" fra 2017-2019 - strategisk samarbejde ml. stat og kommune

Fortsættelse af projektet fra 2019, hvor det rammesættes: "Allégade er Frederiksbergs historie og fremtid, er landsbyen i byen og hverdagsliv i samspil med festdage". Der henvises til materiale fra Gehl Architects.

6 Indholdsrelevans ved udlejning af statens erhvervsbygninger - herunder Gartnergaardens fremtid

Der kan være en større samhørighed mellem de bygninger, der ligger i Frederiksberg Haves randområde til aktiviteterne i den kongelige have.

7 Udendørsscene gennem sommeren

Med afsæt i historien omkring Allégade som en kulturpromenade etableres en udendørs scene, som både kan tilbyde musik, teater, særlige kulturelle arrangementer etc. Gerne i samarbejde med TV2 Kosmopol.

8 Frederiksberg Runddel

Runddelen forvaltes af Frederiksberg Kommune og benyttes i store dele af året til kulturelle og rekreative formål – ikke mindst i perioden november- marts som skøjteanlæg og et tiltrængt samlingssted for større børn og unge i vinterperioden. Runddelen har fortsat potentiale som forbindelse mellem den statslige parkdrift og det omkringliggende samfund.

Zone 1: "Kulturpromenaden"

Zone 2: "Naturens læringsrum"

Beskrivelse

I Frederiksberg Haves nordvestlige hjørne findes et haverum, som på Frederik VI's tid var planteskole / dyrkningsareal og således ikke en integreret del af den historiske have. I daglig tale Bumhaven. Bumhaven er af Slots- og Kulturstyrelsen udpeget som et område, der ikke har stor kulturel eller historisk betydning for Frederiksberg Have.

I det nordøstlige hjørne ligger et område bag materialegården, som i dag er udlagt til skolehave og anvendes af Haver til Maver. Området er tidligere brugt som planteskole og depot for havens drift.

Begge områder karakteriseres i dag ikke som værende historisk forbundet til det oprindelige Frederiksberg Have, hvorfor det på disse områder er muligt at tænke nye tiltag ind i haveanlægget, men i respekt for og samklang med den historiske have.

Zone 2: "Naturens læringsrum"

Zone 2:

”Naturens læringsrum”

Potentialer

1 Skolehaver og dyrkningsfællesskaber

Skolehaverne v. Haver til Maver har opnået stor succes og anerkendelse siden etableringen i 2019. Ca. 1.000 børn årligt deltager Haver til Mavers grundforløb af 8 skoledage i haven. Samtidig har den landsdækkende organisation Haver til Maver flyttet hovedkontoret til Frederiksberg, hvorfor skolehaverne ofte danner ramme for diverse besøg, bl.a. i 2022 fra dronning Margrethe.

I skrivende stund arbejder Haver til Maver med en gentænkning af havedriften, så en langt større del af befolkningen kan få adgang til – og mulighed for at dyrke og høste grøntsager i skolehaven. Omlægningen sker med henblik på at kunne dyrke i større mængder og variation af afgrøder, så bl.a. forsynin-

gen til aktiviteter i det nye HtM-hus kan ske via den nærliggende have. Brugen af området i det nordøstlige hjørne har ligeledes en fin samklang med den historiske brug af arealet.

2 By-fuglereservat / sansehave

Bumhaven i det nordvestlige hjørne af Frederiksberg Have har potentialer til at blive et af byens stille rum udformet som en frodig oase med stor beplantningsmæssig variation og dermed øget biodiversitet. Her kan vises et lille, men specifikt udpluk af naturens egenskaber og resiliens. Dette kunne både være inden for plantearter, byens insekter og dyr - alle de dele, som får naturen til at hænge sammen. Stadig med formidling og læring som fokus.

An aerial photograph of a park area during autumn. The image shows a winding river or stream flowing through the center, with a small bridge crossing it. The surrounding trees are in various stages of autumn, with colors ranging from bright yellow and orange to deep reds and browns. Some green grass is visible in the upper right and lower right areas. The overall scene is a lush, natural landscape.

Zone 3:

Frederiksberg Have

Zone 3:

Frederiksberg Have

Beskrivelse

Frederiksberg Have er først og fremmest en have, der har sin relevans som et væsentligt kulturhistorisk element i fortællingen om den nationale kongelige havekunst.

I Frederiksberg Have trives naturen midt i storbyen. Der bor fiskehejrer på Andebakkeøen og flagermus og insekter i de gamle træer. Sommerfugle og sjældne planter trives i det lange græs.

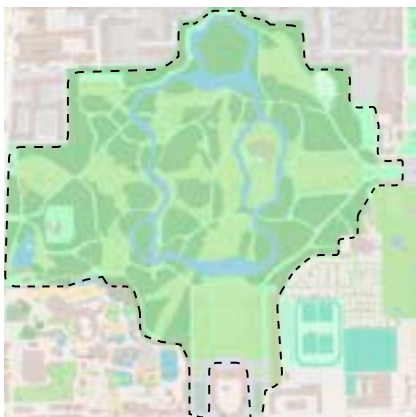
Udover naturoplevelser byder Frederiksberg Have også på et væld af publikumsaktiviteter – blandt andet båd fart på kanalerne, sankthansbål og diverse sommerkoncerter.

Frederiksberg Have bliver dagligt brugt af tusindvis af lokale og besøgende, som et rekreativt element i en tætbebygget bydel.

Derudover lægger den ramme til nogle store tilbagevendende events som Stella Polaris og Sankt Hans på Frederiksberg.

Potentialerne i haven er derfor størst i form af øget formidling og består primært af nedslagspunkter, der kan gøre brug af havens indretning og samtidig ikke forstyrre den daglige brug af haven.

Zone 3: Frederiksberg Have

Potentialer

1 Øget brug og aktivering af "de historiske sites" - Det Kinesiske lysthus og Apistemplet m.v.

Det kinesiske lysthus og Apistemplet er nogle af de mest markante elementer som blev skabt da haven blev omlagt til romantisk landskabshave. Disse bygværker skulle som elementer, der opleves visuelt fra mange steder i haven, bringe beskuerens tanker mod ukendte, fremmede og eksotiske himmelstrøg. De havde også en helt praktisk anvendelse til at være rammen om små selskaber og te-servering.

Det er oplagt, som det i nyere tid har været afprøvet, at bringe liv til Kineserøen ved at åbne for te-servering i sommersæsonen og anvende stedet til receptioner og mindre events som ikke overbelaster stedet. Dette kunne gennemføres som et beskæftigelsesprojekt eller ved hjælp af frivillige - eller i kombination. Evt. forpagtning af stedet til socialøkonomisk virksomhed kunne være en model.

Apistemplet har gennem tiden sporadisk været anvendt til mindre udstillinger og events. Dette kunne på samme vis aktiveres - potentielt i samdrift med Det Kinesiske Lysthus. Også trækfærgen kan aktiveres i betydeligt større omfang for at styrke formidling og oplevelse.

2 Fastholde større events

Større kunstnere og kuraterede begivenheder a la Stella Polaris og Sankt Hans kan foregå på Slotsplænen og Fyrplænen som de to mulige lokationer til denne type aktiviteter. Dog har Fyrplænen logistiske udfordringer mht. infrastruktur. Dvs. der pt. kun kan gennemføres de ikke-udstyrtunge events her. Der bør udarbejdes en model for variabel taksering ved brug af en eller flere af zonerne, således tilbagevendende aktører ikke skal betale samme "leje" af haven ved gentagende succesfuldt afholde events. Ligeledes kan infrastrukturen til de udpegede

event-zoner forbedres. Her tænkes på "plug & play løsninger" til el, kloak, vand samt kørselsforhold.

3 Mindre pop-op arrangementer / formidling

Der ses potentialer i, at der i Frederiksberg Have er lang større kulturhistorisk formidling og naturformidling, der ikke kræver nævneværdig set-up og udstyr. Dette kunne ex. være guidede rundvisninger, naturvejledning, fællessang, musik mv.

4 Historisk parkdrift / biodiversitet

Øget fokus på formidling af havens historiske parkdrift samt en større oplevelse og samhørighed mellem biodiversiteten i haven, parkoplevelsen, ZOO mv. i en historisk kontekst.

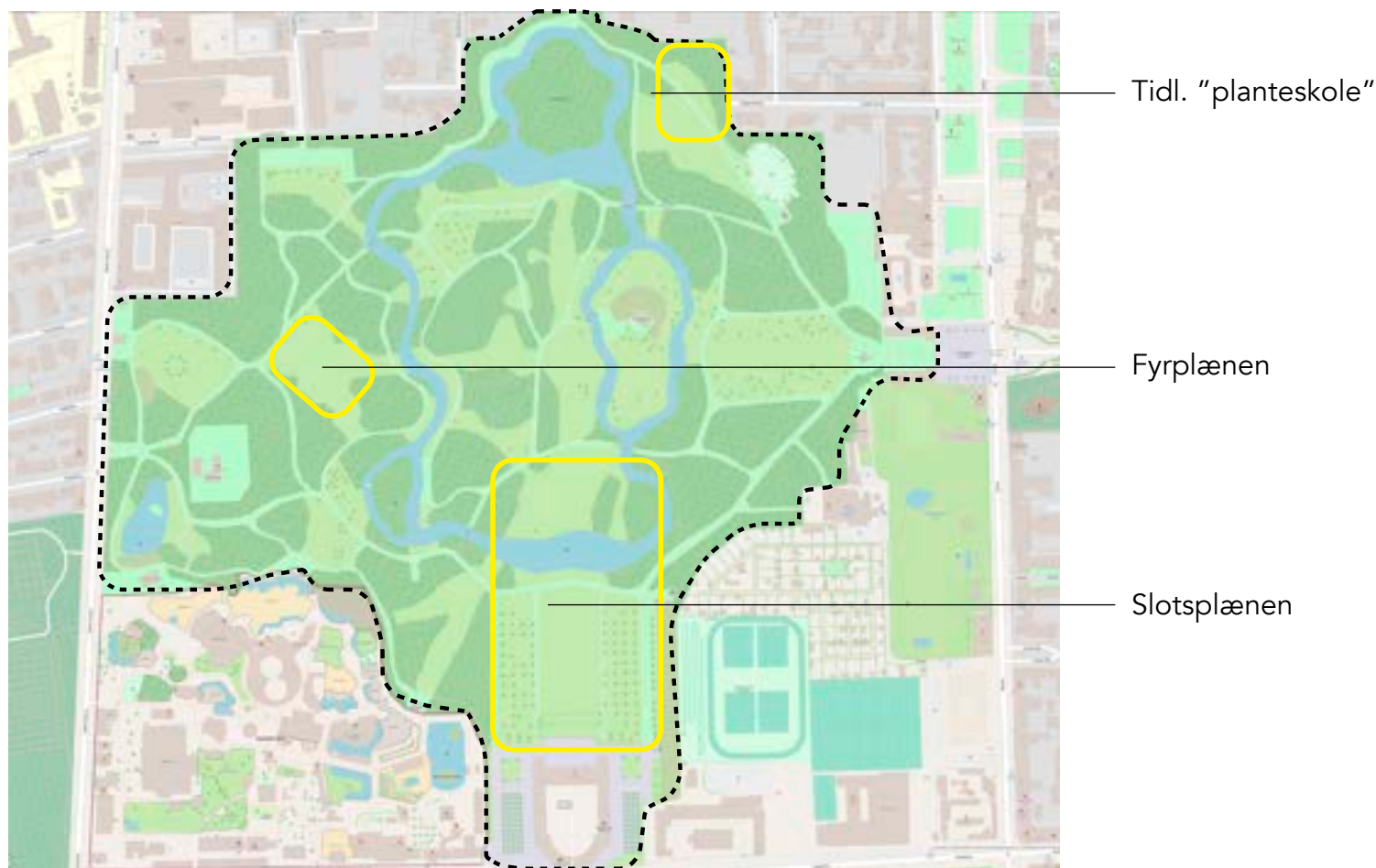
Zone 3: Frederiksberg Have

5 Fugleobservation

På Andebakkeøen etableres et fugleobservationssted på et bestemt tidspunkt på året, hvor fuglene kan iagttages uden at blive forstyrret.

6 Frederiksberg Slot

Frederiksberg Slot som hjemsted for Hærens Officersskole på toppen af Frederiksberg Bakke har betydeligt fokus på fremstå tilstedeværende og tilgængelig i forhold til Frederiksberg som samfund. Potentialet i at slottets synlighed også levendegøres i kulturelle eller historiske begivenheder hen over året vurderes at være stigende – ikke mindst i takt med at forsvarrets ønske om at fremstå som en attraktiv karrierevej for unge er i fokus.

○ Potentiale og event-områder i Frederiksberg Have for hhv. Stella Polaris og Sankt Hans og andre ligende større events

Zone 4: Haveselskabets Have

Zone 4:

Haveselskabets Have

Beskrivelse

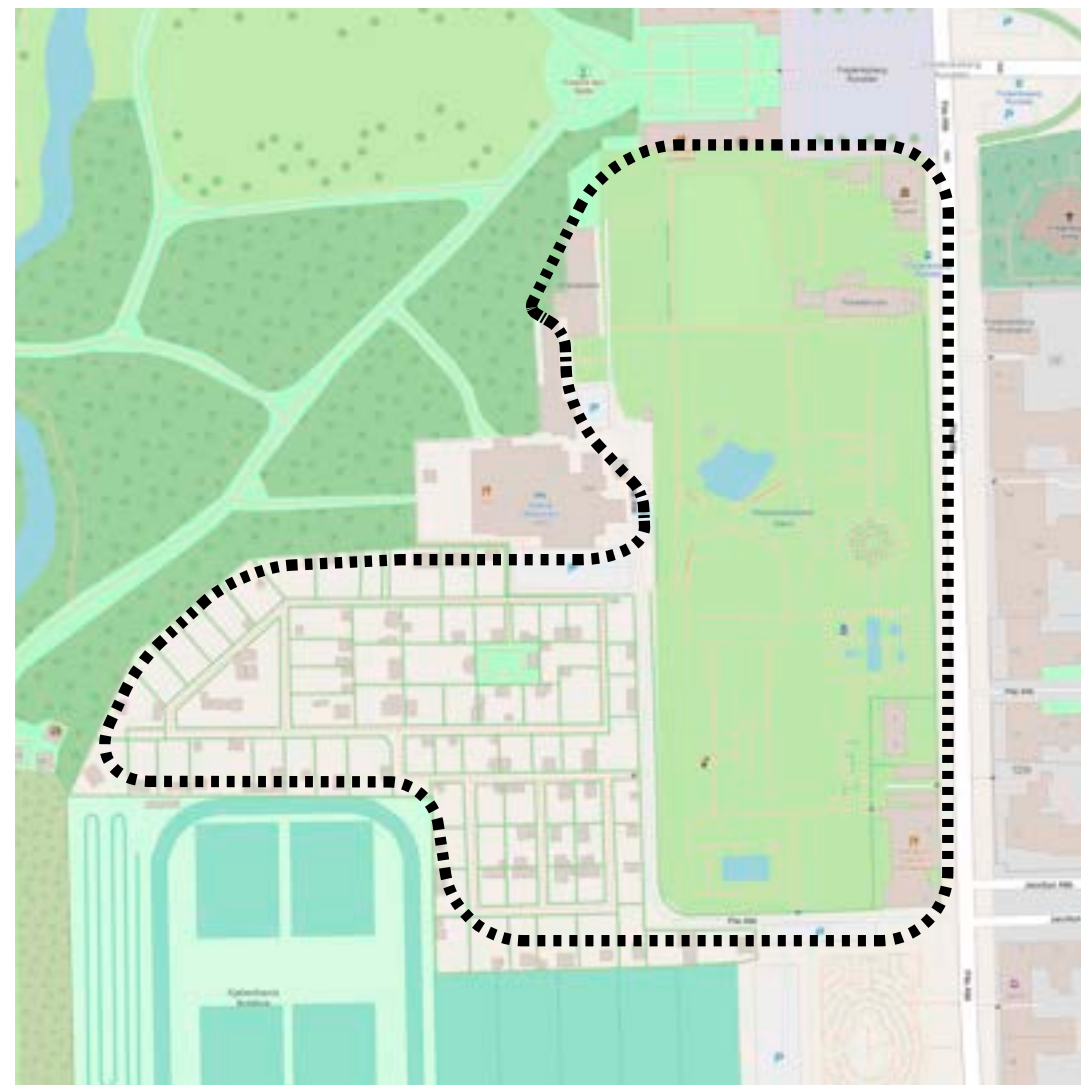
Haveselskabets Have på Frederiksberg er et historisk anlæg, som blev anlagt i 1920'erne og forvaltes af Haveselskabet, sammen med Brøndsalen og Paradehuset. Formålet med haven var at skabe et sted, hvor haveinteresserede kunne finde inspiration, få præsenteret den nyeste viden og nyeste materialer til brug i de private haver, få praktisk viden om havearbejde og opleve forskellige haveanlæg og plantekombinationer.

Haven skulle også fungere som et rum for undervisning og formidling af havekunst.

I dag er Haveselskabets Have en oase i storbyen, hvor både medlemmer og besøgende kan opleve et væld af planter, blomster og haverum. Haven rummer flere temaområder som blomsterbede, urtehaver og skovhaver, der gør det muligt for gæsterne i nogen grad at få inspiration til deres egne private haver.

Haveselskabets Have er et klassisk eksempel på en byhave, hvor både æstetik og funktionalitet går hånd i hånd, haven har dog aldrig været tænkt som noget statisk og fastlåst. Haven skulle være foranderlig og hele tiden fornyes i forhold til at præsentere nutidig inspiration og læring til havefolket. Haven skal være et mødested for haveentusiaster og et sted for læring og udveksling af ideer om havebrug, selvforsyning og plantepleje.

Udover Haveselskabet, som passer og plejer havens træer, buske og blomster, rummer haven flere faste aktører: Mielcke & Hurtigkarl og Haver til Maver, som begge drifter og benytter bygninger og udendørs arealer i haven. Deslige har Haveselskabets Have tidligere lagt græs til større arrangementer som Verdensballetten, Sommer i Haveselskabet, Mit Hjem Mit Slot, etc.

Haveselskabets Have gemmer på mange potentialer. Haven, der er tænkt som et "state-of-the-art" haveanlæg har i dag flere funktioner og områder, som kunne udvikles og videreudvikles. Eksempelvis vil det her være oplagt at udvide Haver til Mavers dyrkningshave-initiativ - ligeledes Mielcke & Hurtigkarls selvforsyningshave. Derudover lægger den centrale græsplæne midt i haven op til mere aktivitet, end tilfældet er i dag.

Til den videre udvikling af Haveselskabets Have vil det være oplagt at inddеле haven i sub-zoner, som hver især rummer egne potentialer med afsæt i de allerede eksisterende tendenser i haven.

Tiden til nytænkning er optimal. Haveselskabet har oplyst i deres årsrapport for 2023, at kontrakten med staten omkring leje af arealet kan bringes til ophør med et års varsel af begge parter i 2025, og det er vigtigt for Haveselskabet fremadrettet, at ansvaret for drift og vedligeholdelse af de historiske bygninger i haven ikke fortsat kommer til at påhvile Haveselskabet.

Potentialer

1 Større og mindre events i haven

Den store plæne i zone 4A har potentialer til at blive aktiveret i langt højere grad end tilfældet er i dag. Ex. musik-, litteratur-, kammermusik-, jazz-, mad-, have-, jule-, teater-, lys-festivaler. Både endags og flerdages. Derudover filmfremvisning a la Zulu Sommerbio, oplæsninger rundt i haven (poisiens dag) mv.

2 Den Spiselige Have

Som en moderne inspirationshave bør Haveselskabets Have i høj grad indeholde spiselige afgrøder og planter. Herunder kunne være urte- / grøntsagshaver / smagsmark / forsynings- / produktionshave / aquaponics mv.

Det er vigtigt, at haverne / de spiselige arealer er kurateret således de fremstår pæne og passede.

Deslige er det vigtigt at, samme stykke dyrket have kan bruges af flere - ex. til løg, som sættes af nogle skoleelever, passes af havens frivillige og til sidst bliver spist i lokal restaurant. På den måde gennemgår afgrøderne en lang rejse, hvor flest mulige finder inspiration i dyrkningen.

3 Høstfest / Farmers market

I forlængelse af Den Spiselige Have er det oplagt at afholde fællesspisninger i haven: boder med grønsager, underholdning med mad og spisning som omdrejningspunkt

Zone 4: Haveselskabets Have

Zone 4A: _____
Aktivitetsområde

Zone 4B: _____
Det historiske og hortokulturelle område

Zone 4C: _____
Udviklingsområde

Sub-zoner

Haveselskabets Have kan med fordel opdeles i 3 sub-zoner.

Zone 4:

Haveselskabets Have

4 En "levende frøbank"

Haver til Maver betragter HtM-huset og nærmiljøet som organisationens nationale hovedkontor, og derfor også afsæt for større udviklingsprojekter, der siden skal forplante sig til praksis- og viden i de lokale haver rundt om i Danmark. Bl.a. ønsker Haver til Maver at arbejde på forsøgsbasis med dyrkning af fortidens frø – gamle ærtesorter, mærkelige bitre kål og nye salater og spinater, som man kan dufte og kigge med og, som kan fungere som læringsrum for mere komplekse forløb for eksempelvis udskolings- eller gymnasieklasser.

5 Større åbenhed med tydeligere forbindelser med randbebyggelser

Gruspladsen mellem STORM – 'museet for humor og satire' og haven bør gøres mere tilgængelig. Med en port som let og enkelt kan integrere museets gårdhave i parken. Dermed bliver museets arrangementer og formidling til børn og voksne tilgængeligt for flere end i dag. Det vil samtidig give øget mulighed for mennesker med funktionsnedsættelse at deltage i museets udendørs aktiviteter.

Zone 4:

Haveselskabets Have

Kolonihaverne

Kolonihaverne, der ligger ved siden af Haveselskabets Have, forvaltes af Haveselskabet. Kolonihaverne i Frederiksberg Have var udset til at skulle være et foregangseksempel, så haveinteresserede også her kunne hente inspiration til egen have. Det var en del af deklARATIONEN, at området med haverne skulle være tilgængeligt, og at haveejerne havde en særlig forpligtigelse til at åbne op og vise deres kunnen frem.

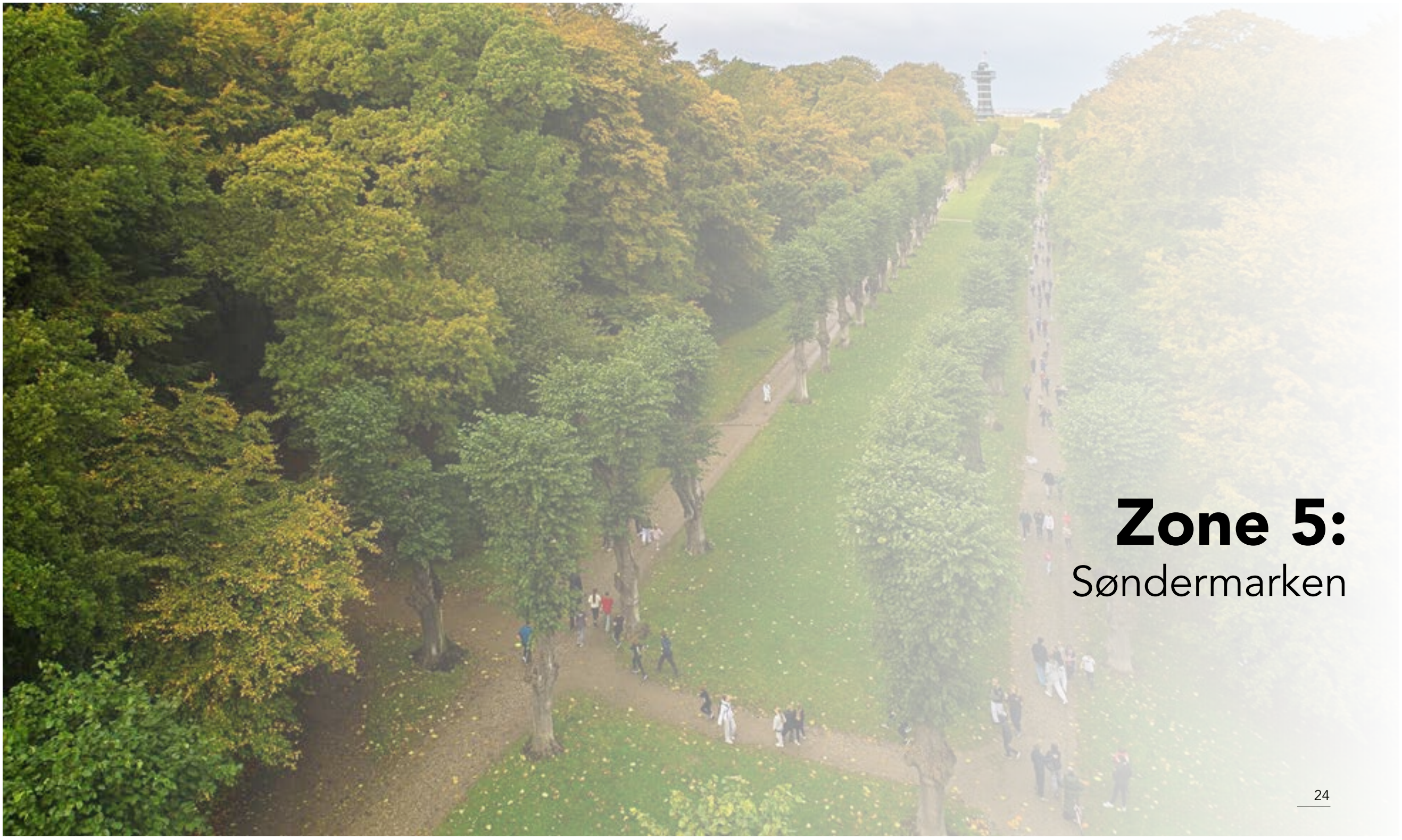
Etableringen af kolonihaver i Danmark skete fra begyndelsen af 1900-tallet - også mange andre steder på Frederiksberg – var en del af den generelle trend med at borgerne fra byens lejligheder skulle have et lille jordstykke til rekreation og dyrkning af grønsager. Der findes 62.000 kolonihaver i Danmark. Knap 40.000 af dem er medlem af Kolonihaveforbundet. Kolonihaveforbundet arbejder for at bevare grønne og rekreative områder i og omkring vores byerne, styrke havefællesskaber, sikre adgang til forskellighed blandt mennesker med haver og desuden at medvirke til nye, alternative haveformer fx midlertidige haver til studerende eller andre, der ikke har behov for eller økonomi til en almindelig kolonihave.

Haveselskabets udlejning af kolonihaverne på Slots- og Kulturstyrelsens arealer har været udsat for kritik, idet der kun anvises efter et anciennitetskriterie til kontingentbetalende medlemmer hos Haveselskabet, hvorved der indirekte er tale om et ventelistegebyr.

Potentiale

6 Området med kolonihaverne har en unik beliggenhed og kan i fremtiden forvaltes i en kontekst, som respekterer den oprindelige intention om at være til inspiration. Haverne kan gøres til et laboratorium for udvikling af nye former for dyrkningsfællesskaber og dyrkning i byen. Dette ud fra en overordnet målsætning om, at alle med adgang til en have eller et stykke jord skal kunne medvirke til bedre lokal forsyning med krydderurter og supplere egen husholdning i størst mulig udstrækning for at bidrage til og fremme den nationale bæredygtighed.

De gældende individuelle lejeaftaler af kolonihaverne inklusive forbedringer/småhuse mv. ophører med udløb af aftalen mellem Haveselskabet og staten, hvis dette varsles af en af parterne fra 2025. Der vil være et stort potentiale i at definere ændrede tildelingskriterier - herunder lejevilkår med tidsbegrænsning og mulighed for kollektive aftaler om leje fx for institutioner og foreninger.

An aerial photograph of a park, likely Søndermarken in Copenhagen. A long, straight path runs diagonally from the bottom right towards the top center. The path is flanked by rows of trees, many of which have yellowing leaves, suggesting autumn. Numerous people are walking along the path. In the background, at the top of the path, a small white tower or lighthouse is visible against a cloudy sky. The right side of the image is faded to create a gradient effect.

Zone 5:

Søndermarken

Zone 5: Søndermarken

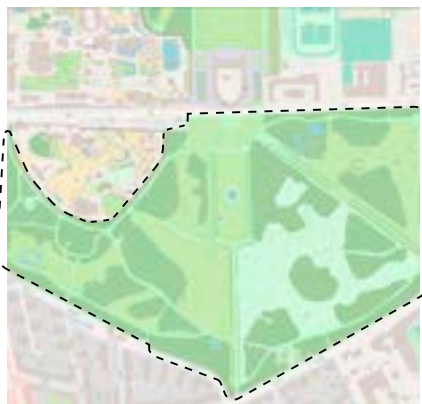
Beskrivelse

Søndermarkens historie som haveanlæg går omkring lige så lang tilbage i tiden som Frederiksberg Have, og intentionen har altid være at haverne skulle være forbundet - hvilket Roskildevej i dag er en barriere for.

Søndermarken var den lukkede og reservede have for kongehuset mens offentligheden i langt højere grad tidligt fik adgang til Frederiksberg Have. Op igennem 1900-tallet blev Søndermarken til en lidt forsømt baghave til Frederiksberg Have som det fine anlæg. Et hjørne blev indlemmet i Zoologisk have og anlægget blev ikke prioriteret i væsentlig grad.

I perioden 2011 til 2013 gennemførte Slots- og Ejendomsstyrelsen Projekt LIV & LYS - en revitalisering af Søndermarken - med genskabelse af de kulturhistoriske elementer, genskabelse af forsvundne biotoper og reetablering af den beplantningsmæssige variation - øget bynatur før det blev italesat begreb. Som et ekstra nutidigt lag blev der etableret belyst løberute og faciliteter til understøttelse af motion og bevægelse. Sammen med dette var det intentionen at rammerne for events og aktiviteter skulle fremmes og der blev etableret en scene til understøttelse af dette

Zone 5: Søndermarken

Potentialer

1 Kultur- og naturhistorisk formidling af Søndermarken - aktiv og passiv

Søndermarken har mange elementer og historik, som fortjener en større synlighed og nemmere adgang til formidling. Dette kunne dels være digital formidling og gennem synlig skiltning kombineret med en naturvejlednings-funktion med base i Norske Hus i udvidet form.

2 Revitalisering af Scenen i Søndermarken

Aktivering af scenen ved Norske Hus med et egentligt faciliteret årsprogram - ex. litteratur, musik, teater mv. Her bør lokale aktører i højere grad henvises til af særligt Frederiksberg Kommunes kulturafdeling ved efterspørgsel af eventlokaliteter.

Scenen kan samtidig danne ramme om nye grundlovmøder i Søndermarken; historisk var Søndermarken særligt i den tidlige arbejdsbevægelses historie et meget benyttet samlingspunkt for store folkefester

på grundlovsdag.

Det nye initiativ for børn og familier Grundlovsfesten fra 2022 med danske skolars fejring af nationaldagen er under udvikling.

3 Event-zoner

Udover Scenen udpeges 4 oplagte eventzoner, som klargøres og opdateres således infrastrukturen er tilstrækkelig for aktører af zonerne - herunder "plug & play" til f.eks. el, kloak, vand samt kørselsforhold. De 4 zoner er: Sportsplænen, Lindehøjen, plænen ved indgangen Pile allé og plænen nedenfor den kinesiske pavillon.

4 Aktivering af Mindehøjen, Kildegrotten m.fl.

Søndermarken har et større antal originale eller genskabte bygværker fra havens historie. Mindehøjen, Kildegrottens udsmykning, Eremitthyttten, mv., som kan være afsættet til fortællinger af danske histori-

ske tidsperioder ved omvisninger eller som digitale formater.

5 Lysfestival

Søndermarken har tidligere huset en lysfestival. Dette kan genoptages. Gerne i samspil med Cph Light Festival.

Dette skal dog overvejes grundigt og i så fald tage hensyn til biodiversiteten i haven. Kan også indtænkes i Frederiksberg Have som alternativ.

6 Midlertidige installationer

Skulpturhave / Midlertidig pavillon-installation / "Udendørs kunsthall" i samspil med Cisternerne. Skal ske i samspil med eksisterende installationer

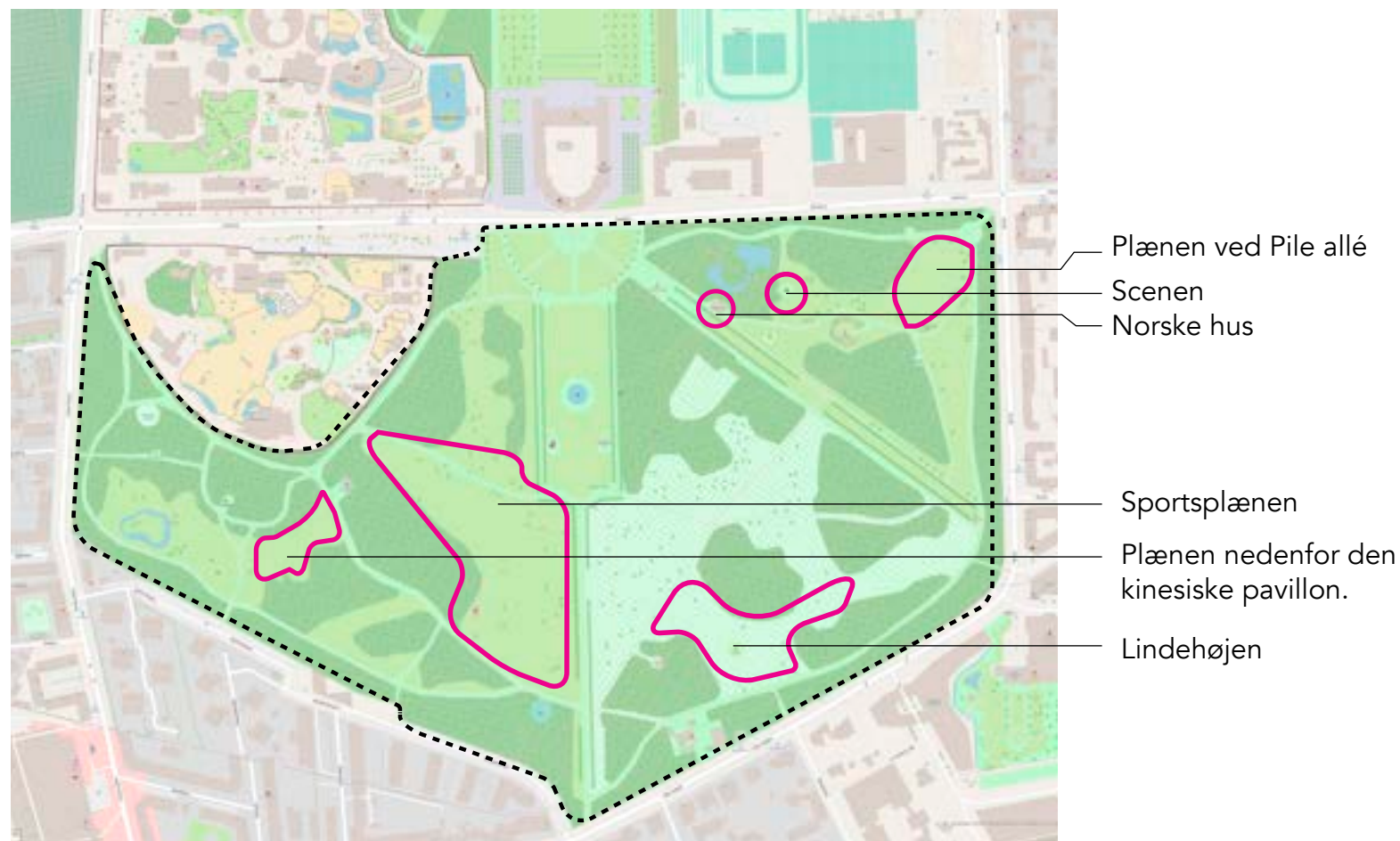
Zone 5: Søndermarken

7 Bynatur og biodiversitet

Søndermarken rummer en lang række forskellige biotoper som delvist blev anlagt og forbedret som en del af projekt LIV & LYS i Søndermarken. Der er en attraktiv sø ved Norske-huset som allerede anvendes flittigt, men der er også både tørre og våde enge og et sumpområde i det sydvestlige hjørne. Disse biotoper kan bringe mere i spil undervisningsmæssigt og som en del af oplevelsen i haven. Men med et egentligt program for "wildlife" kan biotoperne udvikles i samspil med de omkringliggende plantninger, hvor fornyelse og supplerende plantning kan medvirke til et stort reservat for bynaturen.

8 Det udendørs motionscenter

Som en del af projekt LIV & LYS i Søndermarken blev der etableret en række faciliteter til at stimulere til og understøtte den selvorganiserede motion og idræt. I samarbejde med lokale aktører kunne disse faciliteter bringes mere i spil med særlige aktiviteter for børneinstitutioner og skolebørn i alle aldre, hvor motionen kan blive en del af legen til at fremme en sundere livsstil.

 Potentiale-områder i Søndermarken

Bæredygtig arrangementhåndtering

Som aktør af både større og mindre arrangementer, pop-ops, udstillinger, mv, er det vigtigt at kunne leve op til nutidens samfundsansvar og ESG kortlægning. Dette indbefatter bl.a. bæredygtig drift og afvikling.

Det er derfor vigtigt, at omgivelserne, der opereres i, lever op til selvsamme standarder.

Som aktører i de kongelige haver, er det derfor helt essentielt, at der som minimum skal være adgang til grøn infrastruktur:

- Tilpas stort elnet med adgangspunkter, der kan kobles på
- Vand- og kloakforhold, som både kan bruges til mad- og toiletforhold
- Affaldshåndtering, der muliggør cirkulation, herunder organisk materiale

Derudover er der en stor efterspørgsel efter bedre adgangsforhold for tunge køretøjer til de udpegede eventzoner. For bedst muligt at passe ind i parkens visuelle identitet og funktionalitet kan dette med fordel opnåes med armeret græs, hvor græs stadig trives selvom tunge køretøjer kører henover.

Styring og drift

Beskrivelse

I tillæg til potentialerne beskrevet i hvert af afsnittene Zone 1-5 har arbejdsgruppen endvidere identificeret et antal potentialer, som skal ses som tværgående i forhold til havernes zoner. De tværgående potentialer udmærker sig ved at understøtte udviklings- og samarbejdsperspektiver, som kan medvirke til at udbrede formidlingen af havernes kvaliteter fra ikke alene at være en statslig administrativ opgave, men en opgave koblet op på og løst i samarbejde med primært frivillige/aktører. Samtidig arbejdes for, at det omkringliggende samfund repræsenteret ved Frederiksberg Kommune (og i mindre grad Københavns Kommune) sammen med civilsamfundet – måske i form af en lokalt forankret venneforening - indgår i forvaltnings- og formidlingsopgaver.

Potentiale

1 "Dialogforum"

Sammensætning af et fast "Frederiksberg-dialogforum" for samarbejdspartnere og interessenter. Slots og Kulturstyrelsen vil kunne formidle strategier og aktivitetsplaner, og interessentlandskabet kan repræsentere det brede indholdsudbud som hele tiden forandrer sig ud fra havebrugernes skiftende ønsker og vaner.

2 Partnerskaber med social inklusion

Udsatte borgere i behandlingstilbud, borgere tilknyttet den kommunale ungerådgivning eller brugere af et socialt tilbud fx ved varig psykisk sygdom kan indtænkes fx i pasningsopgaver via en specialiseret partnerorganisation, som besidder høj faglighed inden for visitation og supervision af udsatte. Denne ressource kan også anvendes til at åbne for oplevelser som i dag ikke er tilgængelige. Dette er praktiseret i relation til både Kongens Have og Gråsten Slotshave

3 Mulig ny erhvervsudlejning

Det foreslås, at der foretages en afdækning af den gældende erhvervsudlejningsportefølje omkring Frederiksberg Have med henblik på at tage stilling til muligheder for udlejning af aktiver, som ikke i dag udlejes, eller hvor en lejers indretningsarbejder eller huslejbærende opgradering kan nyttiggøre elementer i haverne på en bedre måde.

4 Venneforening / Central Park Conservancy

Fra både danske og udenlandske haver/kulturmiljøer er det velkendt at etablerede venneforeninger kan bidrage til mangeartede opgaver som supplerer den etablerede drift og formidling. Grænserne for råderummet kan være forskelligt, men der vurderes at være et endog meget stort potentiale for netop at give en sådan organisation opgaver og råderum til at formidle og aktivere haverne og deres elementer i en ny kontekst

Tilgængelighed

- Eksisterende indgange
- Potentielle nye indgange

Haverne og de tilstødende områder rummer enkelte nye muligheder for øget tilgængelighed som både kan forbedre det almene publikums adgang og som potentielt måske kan forbedre aktørernes adgang i forbindelse med større arrangementer. Disse aspekter skal drøftes nærmere

Samtidig ligger der et stort potentiale i en generel højere grad af wayfinding i haverne. Dette både mht. orientering i haverne men også en højere grad af formidling således, at man som besøgende kan få en større forståelse for havernes kultur- og naturhistorie

Opsamling og proces

Det er aktørernes håb, at først og fremmest Slots- og Kulturstyrelsen vil have nytte og værdi af at anvende publikationen som en trædesten frem mod de kommende løbende kontraheringer og formaliseringer af aftaler mellem styrelsen og en forhåbentlig lang række eksisterende og nye aftalepartnere.

Det er også aktørernes håb, at en række nøgleaktører på Frederiksberg inklusiv Frederiksberg Kommune vil finde viden og inspiration i debatoplæggets generelle rammesætning af behov for og idéer til at styrke det strategiske niveau i tilgangen til den statslige forvaltning af kongehaverne på Frederiksberg. Det er samtidig på et taktisk og operationelt niveau håbet, at aktørerne kan medvirke konkret til at fremme nytteværdien af kongehaverne set i et brugerperspektiv og med størst mulig forankring i og respekt for de historiske værdier, som fundamentet for den fremtidige forvaltning af national kulturarv på Frederiksberg.

Frederiksberg Kommune, Frederiksberg Kommunes Erhvervsråd, Frederiksberg Erhverv og en række andre mulige udviklingsaktører er derfor også i målgruppen for at involvere sig i operationalisere debatoplæggets indhold.

Det er initiativtagernes intention at følge op med dialog med både Slots- og Kulturstyrelsen samt Frederiksberg Kommune for i fællesskab at skabe det bedst mulige grundlag for et fremtidigt visionært udbredt samarbejde om nyttiggørelse og forvaltning af havernes store uudnyttede potentiale for at skabe øget værdi for både de daglige brugere, lokalmiljøet bredt betragtet og for turisterne.

Appendix

I det følgende er der medtaget en kort omtale af tre markante aktører/lokationer i randområderne benævnt på oversigtskortet med A, B og C

A: Vision "Idrætshaverne"
KB, Københavns Boldklub af 1876

B: Solbjerg Parkkirkegård
Frederiksberg Kommune

C: ZOO
Zoologisk Have i København (ikke-erhvervsdrivende fond)

Arbejdsgruppen har ikke omfattet repræsentanter fra KB eller ZOO.

Der har ikke været inddragelse af interessenter præsenterende diverse lejere (Hotel Josty ApS, familiehaverne på Pile Allé, m.fl.)

Der har ikke været inddragelse af Hærens Officersskole ud over en løbende orientering om igangværende aktiviteter hos Frederiksbergfonden. Hærens Officersskole har udtrykt bred interesse for at fremme deres udadrettede aktivitet og synlighed i det omkringliggende samfund. Hærens Officersskole har en løbende koordination med KB om grænseflader og udveksling af interesser og anvendelse af arealer.

Appendix A:

Vision "Idrætshaverne"

Beskrivelse

Københavns Boldklub (KB) har ønske om at udvide og modernisere idrætsanlægget på Pile Allé, som siden 1917 har fungeret som en yndet idrætsfacilitet især for klubbens medlemmer. Anlægget er bymæssigt unikt beliggende ved foden af Frederiksberg Bakke og med afgrænsning direkte til Frederiksberg Slots arealer herunder det store militære træningsanlæg for kadetterne på Hærens Officersskole. Endvidere ligger Haveselskabets arealer med kolonihaver og udstillingshave op til KB på Pile Allé, ligesom haverestauranterne M. G. Petersens Familiehave og Krøyers Have – sidstnævnte på grunde udlejet af Slots- og Kulturstyrelsen.

KB og Officersskolen har gennem i årrække samarbejdet om arealanvendelsen af træningsanlægget, og man har også i fra skolens side stillet sig til rådighed i visionsarbejdet for et fremtidigt projekt for ændret anvendelse og tilgængelighed, sådan at KB kunne etablere dialogen med Frederiksberg Kommune på bredt grundlag. I 2023 vedtog Frederiksberg Kommune en række principper for et fremtidigt en ny idrætspark med titlen "Idrætshaverne": 1) Udsigt til Frederiksberg Slot fra Pile Allé, 2) Flere idræts- og bevægelsesfaciliteter for flest mulige, 3) Et åbent og imødekommende område med trygge og inviterende forbindelser. 4) Bedre adgangsforhold, afsætnings- og parkeringsmuligheder, 5) Mangfoldig bynatur, håndtering af regnvand og fremme biodiversitet, 6) Et sammenhængende og åbent landskabsrum mod Frederiksberg Have samt 7) Samarbejde og planlægning på tværs af ejerforhold og matrikelskel.

Appendix A:

Vision "Idrætshaverne"

I januar 2024 afleverede landskabsarkitekterne Schönherr en samlet udviklingsplan. KB afrapporterede overfor forvaltningen i kommunens By- og Erhvervsstrategiske Udvalg ved at meddele, at man ikke havde været i stand til opnå en bred politisk opbakning om at fremme udviklingsplanens realisering i den nuværende kommunale valgperiode 2022-2025. Udviklingsplanen leverede en opnået merkapacitet på hoveddisponeringen tennis på ca. 70 procent på årsbasis, sammen med merkapacitet i form af en multi-funktionel opvisningshal samt en arealdisponering til selvorganiseret idræt mv. Udviklingsplanen leverede endvidere perspektiver for to nye underjordiske P-anlæg samt en integreret løsning for kommunens klimatilpasning af regnvandsafledning.

På det foreliggende grundlag er udviklingsplanens fremtid usikker.

Appendix B:

Solbjerg Parkkirkegård

Beskrivelse

Solbjerg Parkkirkegård er anlagt i 1865. Kirkegården hed oprindelig Frederiksberg Sogns Assistens Kirkegård, men i daglig tale kaldt Fasankirkegården. I 1926 besluttede kirkegårdsudvalget at kalde kirkegården Solbjerg Kirkegård. Dette navn blev i 1998 ændret til kirkegårdens nuværende navn, Solbjerg Parkkirkegård.

På grund af ændringer i begravelsesvaner fra kistebegravelser til urnenedsættelser, som ikke er så pladskrævende, er det besluttet at nedlægge en del af kirkegården successivt fra 2020, hvorefter arealet overgår til park. Den resterende del af Solbjerg Parkkirkegård oprettholdes som aktiv kirkegård.

I forbindelse med at dele af kirkegården overgår til park er der vedtaget en udviklingsplan for kirkegården.

Udviklingsplanens vision er at skabe én stor grøn parkkirkegård, hvor man, med respekt for gravsteder og aktive kirkegårdsarealer, kan give plads til rekreation, ophold og bevægelse i den tætte by. Visionen er også at skabe et parkområde fyldt med minder og historiefortælling, med sanselige oplevelser, mulighed for ro og fordybelse, og hvor natur og biodiversitet får plads.

Der henvises til øvrig information på www.frederiksberg.dk

Appendix C:

ZOO

Beskrivelse

Vedtægtsformål

ZOOs formål er at eje og/eller drive et zoologisk anlæg i København og eventuelt dermed forbundne dyreparker eller lignende anlæg samt at medvirke til fremme af interessen for og kendskabet til dyr hos almenheden samt til støtte for zoologisk forskning og undervisning.

Fremtid

Sammenhængen mellem kongehaverne og Zoologisk Have udgør et potentiale for at styrke brugeroplevelsen for lokale og besøgende.

Strategiske og ledelsesmæssige forandringer hos ZOO ses som en mulighed for at styrke samarbejdsfladerne i fremtiden.

